

CẨM NANG DÀNH CHO
CHUYÊN VIÊN GIÁO DỤC
VÀ TƯ VẤN HƯỚNG NGHIỆP

Tên sách:

**CẨM NANG DÀNH CHO CHUYÊN VIÊN GIÁO DỤC
VÀ TƯ VẤN HƯỚNG NGHIỆP**

Đội ngũ biên soạn: **Phoenix Ho, Lê Đào Anh Khương và Đội ngũ Chuyên môn Sông An**

Biên tập: Lê Thanh Thủy Trúc

Hiệu chỉnh: Lê Đào Anh Khương

Năm xuất bản: 2021

Bản quyền tác phẩm đã được bảo hộ. Mọi hình thức xuất bản, sao chụp, phân phối dưới dạng văn bản in ấn hoặc văn bản điện tử, bản thu âm đều phải có sự cho phép bằng văn bản của Sông An.

Thông tin xuất bản:

Tác giả:	Phoenix Ho và Lê Đào Anh Khương
Cộng sự:	Đội ngũ Chuyên môn Sông An
Tựa tiếng Việt:	Cẩm Nang Dành Cho Chuyên Viên Giáo Dục Và Tư Vấn Hướng Nghiệp Phoenix Ho, Lê Đào Anh Khương và Đội ngũ Sông An
Chủ đề:	Cẩm Nang Chuyên viên hướng nghiệp Giáo Dục Hướng Nghiệp Tư Vấn Hướng Nghiệp

Nhằm lẫn và sơ suất

Nhà xuất bản cố gắng đảm bảo tính chính xác và hoàn chỉnh của nội dung ấn phẩm này. Chúng tôi không chịu trách nhiệm về tính chính xác và hoàn chỉnh của bất kỳ thông tin nào từ bên thứ ba hoặc không liên quan trong quá trình biên soạn. Các tác giả và biên tập đã cẩn trọng xem xét nhằm đảm bảo cập nhật thông tin tại thời điểm xuất bản và hoan nghênh mọi ý kiến đóng góp nhằm hoàn thiện nội dung sách vào lần xuất bản tiếp theo.

MỤC LỤC

<i>Danh mục các từ viết tắt</i>	10
<i>Lời cảm ơn</i>	11
<i>Đội ngũ biên soạn và biên tập</i>	13
<i>Lời nói đầu</i>	15
<i>Danh mục các đường dẫn trong sách</i>	17

Chương 1

Dẫn nhập

PHẦN 1

Những cột mốc quan trọng của lĩnh vực hướng nghiệp tại Việt Nam	31
1. Điểm khởi đầu của công tác hướng nghiệp	32
2. Một số dự án và sáng kiến hướng nghiệp tạo tiền đề (từ 2018 trở về trước)	36

PHẦN 2

Chương trình đào tạo về hướng nghiệp hiện có tại Việt Nam	40
---	----

PHẦN 3

Hành trình sắp tới của Hướng nghiệp Sông An	41
LỜI MỜI KẾT NỐI.	43

Chương 2

Lý thuyết hướng nghiệp

1. Mục tiêu học tập	47
2. Khung năng lực cho Chuyên viên hướng nghiệp	47
3. Nội dung học tập	48
3.1. Nội dung 1: Nhóm Lý thuyết Đặc tính cá nhân và đặc điểm nghề và Lý thuyết tiêu biểu – Lý thuyết Mặt mã Holland	48
3.2. Nội dung 2: Nhóm Lý thuyết Phát triển và Mô hình lý thuyết tiêu biểu – Mô hình Phát triển nghề nghiệp theo các giai đoạn của cuộc đời	61
3.3. Nội dung 3: Nhóm Lý thuyết Học tập từ xã hội và Lý thuyết tiêu biểu – Lý thuyết Ngẫu nhiên có kế hoạch .	69
3.4. Nội dung 4: Nhóm Lý thuyết Hậu hiện đại và 3 Lý thuyết tiêu biểu – Khung lý thuyết Hệ thống, Lý thuyết Kiến tạo nghề nghiệp, Lý thuyết Hỗn loạn về nghề nghiệp	80
3.5. Nội dung 5: Mô hình Chìa khóa xây dựng kế hoạch nghề nghiệp, Mô hình Lý thuyết Cây nghề nghiệp, Mô hình Cung cấp dịch vụ hướng nghiệp	94
4. Bài tập về nhà	104

PHỤ LỤC

Phụ lục 1 – Năm trường hợp đặc biệt	105
---	-----

Chương 3

Trắc nghiệm hướng nghiệp

1. Mục tiêu học tập 111
2. Khung năng lực cho Chuyên viên hướng nghiệp 112
3. Nội dung học tập 112
 - 3.1. Nội dung 1: Tổng quan về công cụ đánh giá 112
 - 3.2. Nội dung 2: Hệ thống công cụ đánh giá trong hướng nghiệp 124
 - 3.3. Nội dung 3: Ba công cụ phù hợp với đối tượng tại Việt Nam. 131
4. Bài tập về nhà 160

Chương 4

Thị trường đào tạo và thị trường lao động

1. Mục tiêu học tập 161
2. Khung năng lực cho Chuyên viên hướng nghiệp 162
3. Nội dung học tập 162
 - 3.1. Nội dung 1: Công thức nâng cao khả năng được tuyển dụng. 162
 - 3.2. Nội dung 2: Mối tương quan giữa công thức bền chí và hành trình từ sở thích đến thành tựu 170
 - 3.3. Nội dung 3: Sự không kết nối giữa thị trường đào tạo và thị trường lao động 174
 - 3.4. Nội dung 4: Một vài phương pháp giúp học sinh tìm hiểu thông tin ngành nghề, nhu cầu nhân lực và xu hướng trong thị trường lao động 179
 - 3.5. Nội dung 5: Công cụ lập kế hoạch nghề nghiệp 180

4. Bài tập về nhà	182
-----------------------------	-----

GÓC NHÌN CỦA CHUYÊN GIA

VỀ Sự đa dạng và đa văn hóa trong công tác hướng nghiệp

Các yếu tố đóng góp vào sự đa dạng và đa văn hóa	183
--	-----

Hiểu rõ chính mình để cung cấp dịch vụ mang tính bao hàm .	184
--	-----

Chương 5

Giáo dục hướng nghiệp qua khóa học ngắn

1. Mục tiêu học tập.	187
------------------------------	-----

2. Khung năng lực cho Chuyên viên hướng nghiệp.	188
---	-----

3. Nội dung học tập	188
-------------------------------	-----

3.1. Nội dung 1: Mô hình thiết kế giảng dạy ADDIE	189
---	-----

3.2. Nội dung 2: Phương pháp phân tích nhu cầu học tập của đối tượng tham gia	198
--	-----

3.3. Nội dung 3: Phương pháp viết mục tiêu và khung nội dung cho 1 hoạt động giáo dục hướng nghiệp	200
---	-----

3.4. Nội dung 4: Cách truy cập vào tài nguyên có sẵn, nơi CVHN có thể tham khảo để thiết kế giáo án cho 1 hoạt động hướng nghiệp (dưới 45')	208
---	-----

3.5. Nội dung 5: Giới thiệu ngắn về hoạt động học tập qua trải nghiệm.	211
---	-----

4. Bài tập về nhà	213
-----------------------------	-----

PHỤ LỤC

Phụ lục 1	213
---------------------	-----

Phụ lục 2	214
---------------------	-----

Chương 6

Tư vấn hướng nghiệp cá nhân

1. Mục tiêu học tập215
2. Khung năng lực cho Chuyên viên hướng nghiệp.215
3. Nội dung học tập216
 - 3.1. Nội dung 1: Phiếu thông tin và định hình ca.216
 - 3.2. Nội dung 2: Mô tả 5 giai đoạn trong quy trình tư vấn hướng nghiệp cá nhân225
 - 3.3. Nội dung 3: Sáu kỹ năng tư vấn cá nhân căn bản bao gồm kỹ năng hành vi quan tâm, kỹ năng đặt câu hỏi, kỹ năng tập trung, kỹ năng phản hồi cảm xúc, kỹ năng đối mặt đồng cảm, kỹ năng phản hồi ý tưởng236
4. Bài tập về nhà249

PHỤ LỤC

- Phụ lục 1 – Biểu mẫu định hình ca250

Chương 7

Đạo đức nghề nghiệp

1. Mục tiêu học tập253
2. Khung năng lực cho Chuyên viên hướng nghiệp.253
3. Nội dung học tập254
 - 3.1. Nội dung 1: Các nguyên tắc và giá trị hành nghề254
 - 3.2. Nội dung 2: Quy trình phân tích và ra quyết định đạo đức.262
 - 3.3. Nội dung 3: Các tình huống điều chỉnh thích nghi theo văn hóa tại Việt Nam270

4. Bài tập về nhà273
-----------------------------	------

PHỤ LỤC

Phụ lục 1: Biểu mẫu thực hành phân tích tình huống đạo đức. .274
--

Phụ lục 2: Đáp án gợi ý cho các tình huống.275
---	------

Chương 8

**Áp dụng công nghệ
trong dịch vụ hướng nghiệp**

1. Mục tiêu học tập.285
------------------------------	------

2. Khung năng lực cho Chuyên viên hướng nghiệp.285
---	------

3. Nội dung học tập286
-------------------------------	------

DANH MỤC CÁC TỪ VIẾT TẮT

STT	Từ viết tắt	Mô tả	Ghi chú
1	HN	Hướng nghiệp	
2	CVHN	Chuyên viên hướng nghiệp	
3	GDHN	Giáo dục hướng nghiệp	
4	TVHN	Tư vấn hướng nghiệp	
5	TC	Thân chủ	
6	HSSV	Học sinh sinh viên	

Lời cảm ơn

Sông An chân thành cảm ơn đội ngũ biên soạn và biên tập Cẩm Nang Dành Cho Chuyên Viên Giáo Dục Và Tư Vấn Hướng Nghiệp. Ấn phẩm này có thể ra đời là nhờ vào công lao của cả đội ngũ. Sông An cũng cảm ơn các bạn độc giả cho sự cam kết trong học hỏi về lĩnh vực giáo dục và tư vấn hướng nghiệp khi chọn mua cẩm nang này. Đây là ấn bản đầu tiên và chúng tôi, Sông An cùng đội ngũ biên soạn và biên tập, sẽ nghiêm túc tiếp nhận ý kiến đóng góp của độc giả để thường xuyên cập nhật kiến thức và đảm bảo chất lượng cho cẩm nang. Mọi ý kiến đóng góp xin gửi về hi@huongnghiepsongan.com.

Đội ngũ biên soạn và biên tập

Phoenix Ho, được nuôi dạy trong gia đình truyền thống Việt, trưởng thành và chịu sự giáo dục và ảnh hưởng bởi môi trường Trung lũng Điện tử, California, Hoa Kỳ, cô tự huấn luyện mình trở thành người thành thạo hai ngôn ngữ và hai văn hóa Mỹ – Việt. Hành trình phát triển nghề nghiệp của cô dài suốt 12 năm trước khi cô tìm ra đam mê nghề nghiệp trong lĩnh vực tư vấn và giáo dục phát triển nghề nghiệp, gọi tắt là hướng nghiệp.

- © Giám đốc Doanh nghiệp xã hội Hướng nghiệp Sông An hiện nay
- © Bằng cấp: Thạc sĩ Tham vấn, chuyên ngành Phát triển nghề nghiệp, Đại học Santa Clara, Hoa Kỳ; Thạc sĩ Quản trị giáo dục, Đại học RMIT, Úc
- © Tác giả sách “Mẹ dắt con đi”, “Cứ đi để lối thành đường” và “Cùng con định hướng nghề nghiệp”

Lê Đào Anh Khương, hiện là chuyên viên nghiên cứu và phát triển các dịch vụ tư vấn và trải nghiệm của Hướng nghiệp Sông An kể từ khi thành lập. Niềm khao khát và đam mê mang lại những dịch vụ dựa trên nền tảng khoa học và hữu ích cho HSSV, kèm với những ước mơ về một cộng đồng chuyên viên thực hành trong lĩnh vực tâm lý và hướng nghiệp đã giúp anh có thêm động lực phát triển bản thân và nâng cao chất lượng dịch vụ mỗi ngày.

- © Nghiên cứu sinh thạc sĩ chuyên ngành Sức khỏe cộng đồng, Đại học Yang-Ming Chiaio-Tung (2020 – 2022)
- © Biên dịch và biên tập các ấn phẩm thuộc tủ sách hướng nghiệp như “Cùng con định hướng nghề nghiệp” và “Đã nhập về Giáo dục Hướng nghiệp Và Phát triển Nghề nghiệp (CED)”

Đội ngũ Chuyên môn Sông An có sự góp mặt của những thành viên có kiến thức nền tảng và kinh nghiệm lâm sàng đa dạng trong lĩnh vực hướng nghiệp, tâm lý và giáo dục. Họ được xem như là trái tim của Sông An, góp phần quan trọng trong việc nâng cao chất lượng dịch vụ giáo dục và tư vấn hướng nghiệp hơn mỗi ngày.

Lời nói đầu

Chúng tôi thành cảm ơn các anh chị học viên, cựu học viên, những cá nhân quan tâm tới lĩnh vực giáo dục và tư vấn hướng nghiệp đã tin tưởng Sông An và chọn mua cẩm nang này. Chúng tôi (nhóm tác giả) đã học hỏi và nghiên cứu các tài liệu khác nhau của các hiệp hội trong và ngoài ngành để cho ra đời quyển sách với những chương bao quát tương đối các khía cạnh cơ bản mà một chuyên viên hướng nghiệp hay bất kỳ cá nhân nào trong lĩnh vực thực hành hướng nghiệp cần biết đến.

Chúng tôi mong rằng cẩm nang này sẽ đóng vai trò như người bạn đồng hành của các CVHN tại Việt Nam trong suốt hành trình phát triển năng lực của mình. Trong đó, **Chương 1 – Dẫn nhập** cho chúng ta hiểu biết về điểm khởi đầu, các sáng kiến và hành trình sắp tới của công tác hướng nghiệp tại Việt Nam qua lời chia sẻ của các chuyên gia tiên phong trong lĩnh vực hướng nghiệp qua các dự án và chính sách của Chính phủ liên quan tới giáo dục hướng nghiệp tại Việt Nam. Đến với **Chương 2 – Lý thuyết hướng nghiệp**, các anh chị sẽ nắm bắt các nhóm lý thuyết nổi bật trong ngành và các lý thuyết được chọn lọc thích nghi với văn hóa địa phương từ chính kinh nghiệm thực hành của tác giả. Ngay sau đó, **Chương 3 – Trắc nghiệm hướng nghiệp** sẽ gợi ý các anh chị tìm hiểu về tổng quan của việc sử dụng công cụ trong công tác giáo dục và tư vấn hướng nghiệp tại Việt Nam và trên thế giới và các

công cụ hướng nghiệp phù hợp tại Việt Nam theo ý kiến của tác giả. **Chương 4 – Thị trường đào tạo và Thị trường lao động** minh họa cách CVHN áp dụng hiểu biết về hai thị trường này trong việc lên kế hoạch hướng nghiệp cho HSSV và người đi làm tại Việt Nam, cũng như đề xuất một vài phương pháp giúp học sinh tìm hiểu thông tin ngành nghề, nhu cầu nhân lực và xu hướng trong thị trường lao động.

Kế đó, **Chương 5 – Giáo dục hướng nghiệp qua khóa học ngắn** trình bày cách áp dụng mô hình thiết kế giảng dạy ADDIE và phương pháp viết mục tiêu và khung nội dung cho một hoạt động giáo dục hướng nghiệp cụ thể. Song hành với hướng thực hành của chương 5, **Chương 6 – Tư vấn hướng nghiệp cá nhân** giới mở năm giai đoạn trong quy trình tư vấn hướng nghiệp cá nhân và sáu kỹ năng tư vấn cá nhân căn bản giúp CVHN phát triển năng lực hành nghề của mình trong mảng tư vấn hướng nghiệp. **Chương 7 – Đạo đức nghề nghiệp** đóng vai trò như một cái kết mở đầy quan trọng của hành trình của một chuyên viên trong việc tìm hiểu về đạo đức hành nghề và quy trình phân tích và ra quyết định đạo đức dựa theo Bộ quy tắc đạo đức hành nghề. Cuối cùng, nhóm tác giả chúng tôi soạn thảo **Chương 8 – Áp dụng công nghệ trong dịch vụ hướng nghiệp** nhằm giúp CVHN có thể gia tăng hiểu biết và bước đầu áp dụng khi cung cấp các dịch vụ hướng nghiệp cho HSSV.

CHƯƠNG 1

Dẫn nhập

PHẦN 1

Những cột mốc quan trọng của lĩnh vực hướng nghiệp tại Việt Nam

Biên soạn: Nguyễn Thị Châu

- ☉ Hướng nghiệp là gì?
- ☉ Quá trình phát triển của công tác hướng nghiệp tại Việt Nam đã diễn ra như thế nào?
- ☉ Các tổ chức quốc tế nào đã và đang đồng hành với công tác hướng nghiệp tại Việt Nam?

Nguyễn Thị Châu, hiện là cố vấn giáo dục, VVOB – Giáo dục vì sự phát triển. Chị có nhiều năm công tác tại các tổ chức phi chính phủ với mục tiêu phát triển cộng đồng thông qua các hoạt động “nâng cao năng lực”. Chị bắt đầu tiếp cận với hướng nghiệp từ cuối năm 2011 khi đóng vai trò là điều phối viên “chương trình Hướng nghiệp” mà VVOB thực hiện. Bằng tất cả sự nhiệt tình và tâm huyết, chị đã có đóng góp lớn cho sự thành công của “chương

trình Hướng nghiệp”. Chị cũng đã học hỏi được rất nhiều kiến thức và kỹ năng về hướng nghiệp. Hiện tại, do bối cảnh công việc, chị không có cơ hội để hàng ngày được nghiên cứu, học hỏi và làm việc về hướng nghiệp nhưng chị luôn song hành cùng hướng nghiệp.

1. Điểm khởi đầu của công tác hướng nghiệp

Ngay từ những năm 80, sau khi ban hành Quyết định 126/CP của Hội đồng Chính phủ, Đảng và Nhà nước đã rất quan tâm chỉ đạo ngành giáo dục đẩy mạnh công tác hướng nghiệp cho học sinh phổ thông. Tại Đại hội Đảng toàn quốc lần thứ VI năm 1986, vấn đề về hướng nghiệp cho học sinh phổ thông được chỉ rõ: “Nhà trường phổ thông phải chuyển mạnh theo hướng dạy kiến thức phổ thông, cơ bản, lao động, kỹ thuật tổng hợp (KTTH), hướng nghiệp và dạy nghề”. Ngay sau đó, Hội đồng Bộ trưởng đã ra Quyết định số 23/ HĐBT ngày 29 tháng 3 năm 1989 về một số vấn đề cấp bách của giáo dục, trong đó chỉ rõ: “Phải đẩy mạnh giáo dục hướng nghiệp, phát triển hệ thống dạy nghề, kết hợp việc dạy văn hóa với dạy nghề ở bậc trung học phổ thông”. Trong các Văn kiện Đại hội Đảng lần thứ VII, VIII, IX đều yêu cầu ngành giáo dục: “Tiếp tục mở rộng và nâng cao chất lượng dạy kỹ thuật tổng hợp, hướng nghiệp” và “coi trọng công tác hướng nghiệp và phân luồng học sinh trung học, chuẩn bị cho thanh thiếu niên đi vào lao động nghề nghiệp phù hợp với sự dịch chuyển cơ cấu kinh tế trong cả nước và từng địa phương”.

1.1. Cụ thể các hoạt động hướng nghiệp cho bậc trung học

Song song với các văn bản chỉ đạo thì công tác hướng nghiệp đã được Bộ Giáo dục và Đào tạo đưa vào hoạt động giáo dục

trong trường trung học cơ sở và trung học phổ thông. Theo chỉ thị 33/2003/CT-BGDĐT, “Giáo dục hướng nghiệp cho học sinh phổ thông bằng các hình thức: tích hợp nội dung hướng nghiệp vào các môn học, lao động sản xuất và học nghề phổ thông, hoạt động sinh hoạt hướng nghiệp và các hoạt động ngoại khóa khác”. Trước năm học 2009 – 2010, thời lượng dành cho hoạt động giáo dục hướng nghiệp ở lớp 9 là 36 tiết/ năm học (4 tiết/ tháng); ở lớp 10, lớp 11, lớp 12 là 27 tiết/ năm học/ lớp (3 tiết/ tháng/ lớp). Nhưng từ năm học 2009 – 2010 trở đi, thời lượng dành cho hoạt động này rút xuống còn 9 tiết/ năm học/ lớp do có sự tích hợp một số chủ đề hướng nghiệp vào hoạt động ngoài giờ lên lớp và môn Công nghệ lớp 10. Có thể tóm tắt các hình thức hướng nghiệp cho học sinh bậc trung học như sau:

Các hình thức hướng nghiệp cho học sinh trung học

Công tác Hướng nghiệp			
Hoạt động giáo dục hướng nghiệp		Thông tin và kỹ năng về nghề	
Lớp 9 THCS: 9 tiết/năm học	Tích hợp vào các môn văn hóa	Môn Công nghệ	Hoạt động giáo dục nghề phổ thông
Lớp 10, 11, 12 THPT: 9 tiết/năm học	+		
	Giáo dục ngoài giờ lên lớp (2 tiết/tháng)	Lớp 9: 35 tiết Lớp 10, 11: 52,5 tiết Lớp 12: 35 tiết	Lớp 9: 75 tiết (không bắt buộc) Lớp 11: 105 tiết
Tổ chức tại các trường	Tổ chức tại các trường	Tổ chức tại các trường	Tổ chức tại các trường và/hoặc các Trung tâm kỹ thuật tổng hợp – hướng nghiệp và Trung tâm giáo dục thường xuyên – hướng nghiệp

1.2. *Đội ngũ giáo viên và tài liệu hỗ trợ công tác giáo dục hướng nghiệp*

Năm 2004, khóa tập huấn đầu tiên về công tác hướng nghiệp được tiến hành theo bộ sách dành cho giáo viên về “Hoạt động giáo dục hướng nghiệp”. Sách giáo viên “Hoạt động giáo dục hướng nghiệp” cho các lớp 9, 10, 11 và 12 được Bộ GD&ĐT ban hành năm 2006 với nội dung sử dụng trong 36 tiết học (lớp 9) và 27 tiết học (lớp 10, 11, 12). Nhóm tác giả biên soạn nội dung của sách giáo viên gồm có: Phạm Tất Dong (chủ biên) cùng các tác giả Hà Đễ, Phạm Thị Thanh và Trần Mai Thu. Lớp 9 và lớp 10 có 9 chủ đề/lớp, lớp 11 và 12 có 8 chủ đề/lớp. Đây là tài liệu chính để những người phụ trách công tác hướng nghiệp sử dụng để tổ chức các hoạt động giáo dục hướng nghiệp. Đối với nghề phổ thông, có khoảng 10 nghề đã được viết thành sách cụ thể để tổ chức hoạt động dạy nghề phổ thông cho học sinh trung học. Ngoài ra, các cán bộ phụ trách công tác hướng nghiệp cũng đã sưu tầm các tài liệu có liên quan để tổ chức các hoạt động hướng nghiệp cho học sinh.

Tùy từng trường, từng vùng mà người phụ trách công tác hướng nghiệp và hoặc giáo dục nghề phổ thông ở mỗi trường, mỗi địa phương là khác nhau. Họ có thể là những giáo viên kiêm nhiệm công tác giáo dục hướng nghiệp (giáo viên chủ nhiệm hay giáo viên phụ trách công tác Đoàn Đội) hay họ là những cán bộ, giáo viên của TTHNKTTH¹ hay trung tâm giáo dục thường xuyên của các tỉnh, thành phố. Hình thức tổ chức cũng đa dạng, tùy trường và tùy thời điểm.

- ◎ *Hoạt động giáo dục nghề phổ thông*: Các nghề phổ biến được tổ chức cho học sinh học là về trồng lúa, trồng rừng, tin học v.v. Hoạt động dạy nghề phổ thông được tổ chức tại trường

1. TTHNKTTH: Trung tâm Hướng nghiệp Kỹ thuật Tổng hợp

hay tại TTHNKTTH hay trung tâm giáo dục thường xuyên. Hàng năm, theo quy định, kỳ thi nghề phổ thông sẽ vào tháng 3 hoặc giai đoạn hè (có hiệu lực từ năm học 1999-2000). Học sinh được cấp chứng chỉ nghề phổ thông sẽ được ưu tiên xét tuyển vào lớp 10 hoặc tốt nghiệp THPT. Mức điểm cộng khuyến khích sẽ căn cứ vào điểm thi nghề phổ thông... Theo các thầy cô, kỳ thi nghề phổ thông có thể ví về mức độ và quy mô tương tự như kỳ thi tốt nghiệp. Kể từ năm 2019 Bộ GDĐT đã bãi bỏ quy định cộng điểm khuyến khích vào lớp 10 THPT đối với nghề phổ thông. Đối với kỳ thi tốt nghiệp THPT thì điểm thi nghề vẫn được cộng vào điểm thi tốt nghiệp (từ 1 – 2 điểm).

- ⊙ *Hoạt động giáo dục hướng nghiệp*: Không phải là môn học nên không tính điểm đối với hoạt động này. Sau khi tham gia hoạt động, học sinh có thể làm bài thu hoạch. Hình thức tổ chức hoạt động giáo dục hướng nghiệp có thể là buổi mời các trường đào tạo nghề, đại học hay cao đẳng nói với toàn thể học sinh trong trường; Cán bộ quản lý nhà trường hay giáo viên phụ trách tổ chức các buổi nói chuyện với học sinh toàn trường, theo khối lớp hay đưa nội dung giáo dục hướng nghiệp vào các tiết sinh hoạt ở từng lớp v.v.

Trung tâm Kỹ thuật tổng hợp hướng nghiệp thành phố Vinh đã xây dựng nên phần mềm trắc nghiệm hướng nghiệp. Một số tỉnh thành khác cũng mua lại phần mềm này để sử dụng cho công tác hướng nghiệp. Ngoài ra, một số công ty có các phần mềm trắc nghiệm liên quan tới việc chọn nghề đăng trên các trang web (mà hiện giờ không còn hoạt động) như http://chonnghe.vn/Lien_he.html – của nhóm chọn nghề, www.tuvanhuongnghiep.com của trung tâm tư vấn hướng nghiệp Sao Việt.

Song song với các hoạt động nói trên thì có nhiều đề tài nghiên cứu thực tiễn, tiến sĩ về công tác hướng nghiệp. Chúng tôi công tác hướng nghiệp hiện đang rất được quan tâm và có tầm quan trọng.

2. Một số dự án và sáng kiến hướng nghiệp tạo tiền đề (từ 2018 trở về trước)

2.1. Tổ chức Hợp tác Phát triển và Hỗ trợ kỹ thuật vùng *Flamang, Vương quốc Bỉ – VVOB*

Cuối năm 2011, VVOB – Giáo dục vì sự phát triển, là một tổ chức phi lợi nhuận của Vương quốc Bỉ đã tiến hành “Chương trình hướng nghiệp” (2011-2015). Mục tiêu của dự án là để nâng cao năng lực cho cán bộ quản lý và giáo viên trong công tác hướng nghiệp cho bậc trung học. Dự án tập trung vào 2 tỉnh Quảng Nam và Nghệ An và sau đó nhận được sự quan tâm thì đã mở rộng tổ chức các khóa tập huấn cho các tỉnh thành trên toàn quốc. Các hoạt động tại hai tỉnh Nghệ An và Quảng Nam là một ví dụ thực tế về sự hữu ích cũng như sự phù hợp của các tài liệu mà chương trình đã xây dựng nên.

a. Tầm nhìn

Xây dựng tầm nhìn hướng nghiệp là hoạt động đầu tiên của “Chương trình hướng nghiệp” mà VVOB cùng với các đối tác thực hiện. Mục đích của việc này là để những bên tham gia dự án đều có chung một cách hiểu về công tác hướng nghiệp mà mình muốn hướng đến.

Tầm nhìn hướng nghiệp đã được xây dựng dựa trên kinh nghiệm của Vùng Flamang, Vương quốc Bỉ, những lý thuyết hướng nghiệp đang được ứng dụng trên thế giới mà phù hợp với Việt Nam và kinh nghiệm thực hiện giáo dục hướng nghiệp của các cán

bộ và giáo viên ở hai tỉnh tham gia dự án. Tầm nhìn hướng nghiệp đã chỉ ra 3 năng lực hướng nghiệp cần thiết mà học sinh trung học cần phải có: 1. Hiểu bản thân; 2. Hiểu thế giới nghề nghiệp; và 3. Có kế hoạch nghề nghiệp.

Trong gần 5 năm thực hiện chương trình, tầm nhìn hướng nghiệp thực sự là kim chỉ nam để thiết kế các hoạt động với học sinh.

b. Tài liệu và các hoạt động cụ thể trong công tác kết nối nguồn lực

Trên tinh thần đảm bảo nội dung của chương trình được ứng dụng trong các hoạt động mà các cơ sở giáo dục tổ chức cho học sinh trung học, tất cả các tài liệu biên soạn đều được thông qua quá trình nghiên cứu các quy định, các tài liệu hiện hành và tham vấn với các bên liên quan.

Bộ tài liệu được đăng tải trên website của VVOB: <https://vietnam.vvob.org/vi/tai-nguyen> (Mọi tổ chức cá nhân với mục đích phi thương mại đều có thể tải về và sử dụng miễn phí).

- ☉ Tài liệu bổ sung sách Giáo viên Hoạt động Giáo dục Hướng nghiệp lớp 9
- ☉ Tài liệu bổ sung sách Giáo viên Hoạt động Giáo dục Hướng nghiệp lớp 10, 11 và 12
- ☉ Tổ chức tư vấn hướng nghiệp và tư vấn tuyển sinh cho nhóm lớn học sinh THCS
- ☉ Tổ chức tư vấn hướng nghiệp và tư vấn tuyển sinh cho nhóm lớn học sinh THPT
- ☉ Tài liệu Giáo dục hướng nghiệp qua Hoạt động Giáo dục nghề phổ thông

- ☉ Đổi mới công tác hướng nghiệp trong giáo dục trung học
- ☉ Kỹ năng tư vấn cá nhân về khám phá, lựa chọn, phát triển nghề nghiệp cho học sinh trung học
- ☉ Tài liệu dành cho cha mẹ giúp con hướng nghiệp
- ☉ Tài liệu hướng dẫn lồng ghép giới trong công tác hướng nghiệp

Ngoài ra còn có một số video hướng dẫn về một số lý thuyết và thực hành tư vấn cá nhân:

- ☉ Các kỹ năng tư vấn cá nhân về khám phá, lựa chọn và phát triển nghề nghiệp cho học sinh trung học:

<https://www.youtube.com/watch?v=53R8x8obKUQ>

- ☉ Mô hình lý thuyết cây nghề nghiệp:

<https://www.youtube.com/watch?v=toiIQ0wgXZY>

Tại thời điểm dự án đang thực hiện, đa số các tài liệu này đã được Vụ Giáo dục Trung học và Cục Nhà giáo và cán bộ quản lý giáo dục thẩm định đưa vào danh mục sách tham khảo. Do vậy, dự án đã phối hợp với Vụ Giáo dục Trung học, Cục Nhà giáo và cán bộ quản lý giáo dục và trường Đại học RMIT tổ chức một số khóa tập huấn cho các tỉnh thành ở miền Bắc, miền Trung và miền Nam. Theo phản hồi, sau tập huấn có nhiều tỉnh thành đã vận dụng các tài liệu này vào công tác hướng nghiệp của đơn vị mình, như là: Trung tâm kỹ thuật tổng hợp hướng nghiệp Phú Thọ, Sở GDĐT Nam Định...

Ngoài ra, cùng với đối tác của mình, VVOB đã tham gia dẫn đầu Hiệp hội hướng nghiệp Châu Á Thái Bình Dương (APCDA) và có các bài trình bày ở hội nghị thường niên năm 2013 (tại Hàn Quốc) và năm 2015 (tại Nhật Bản).

2.2. Tổ chức Lao động Quốc tế – ILO

Tổ chức Lao động Quốc tế cũng đã xây dựng sách tra cứu nghề. Trên trang web, ILO mô tả như sau: “Bộ tài liệu Hướng nghiệp cho học sinh lứa tuổi 14-19 ở Việt Nam là thành quả của sự hợp tác chặt chẽ giữa Bộ Giáo dục và Đào tạo và Tổ chức Lao động Quốc tế (ILO). Sau 5 năm triển khai trên thực tế, bộ tài liệu đã mang đến một nguồn kiến thức hữu ích cho các cơ sở tư vấn định hướng nghề nghiệp cũng như hướng dẫn cho các bạn trẻ khi gặp phải những khó khăn trong việc đưa ra quyết định liên quan đến con đường học tập và đào tạo, cũng như tương lai của họ.”

Dò tìm trên Google: **ILO Sách tra cứu nghề** để tải sách hoặc tham khảo các tài liệu ở cuối trang web: <https://huongnghiepsongan.com/tai-lieu/>

2.3. Một số tổ chức phi chính phủ khác

Aide et Action Vietnam

Tổ chức hiện đang thực hiện dự án “Tăng cường cơ hội tiếp cận sinh kế cho Thanh niên dân tộc thiểu số thông qua Phát triển Nghề nghiệp và Sáng kiến Khởi nghiệp (2020-2023)”. Đây là một tổ chức phi chính phủ có mặt tại 19 quốc gia hoạt động trong lĩnh vực giáo dục bền vững. Aide et Action có trụ sở chính tại châu Âu và đã thực hiện các dự án trên toàn thế giới trong gần 40 năm. Tại Việt Nam, tổ chức chủ yếu tập trung vào giáo dục trẻ thơ, tiếp cận chất lượng giáo dục, giáo dục hòa nhập cho trẻ em dân tộc thiểu số cũng như nâng cao giáo dục sinh kế cho thanh thiếu niên, giáo dục cho phụ nữ và trẻ em gái. Tính đến thời điểm này, tổ chức đã thực hiện dự án tại 6 tỉnh thành Việt Nam là Khánh Hòa, Phú Yên, Thái Nguyên, Hòa Bình, Lào Cai và Lai Châu. Xem thêm tại: <https://vietnam.aide-et-action.org/>.

PHẦN 2**Chương trình đào tạo
về hướng nghiệp hiện có tại Việt Nam**

Tổng hợp: Bộ phận chuyên môn – Hướng nghiệp Sông An

Nhận thấy tầm quan trọng của công tác hướng nghiệp cũng như đào tạo nguồn nhân lực thực hiện công tác này, đại diện các cơ sở đào tạo ở Hà Nội và TP.HCM cũng tham gia vào quá trình đưa công tác đào tạo chuyên môn vào bậc học cử nhân và thạc sĩ, cụ thể:

- 1. Trường Đại học Giáo dục – Đại học Quốc gia Hà Nội** có hai chuyên ngành đào tạo là Cử nhân Khoa học Giáo dục và Cử nhân Tham vấn học đường có môn học bắt buộc là Tư vấn hướng nghiệp. Ngoài ra còn đào tạo Thạc sĩ Tham vấn học đường cũng có môn bắt buộc là Tư vấn hướng nghiệp.

*[https://education.vnu.edu.vn/index.php/WebControl/
viewpage/142](https://education.vnu.edu.vn/index.php/WebControl/viewpage/142)*

- 2. Đại học Hoa Sen** – Chương trình đào tạo ngành Tâm lý ứng dụng (Applied Psychology) với hai chuyên ngành: Tham vấn trị liệu và Tham vấn hướng nghiệp. Chuyên ngành Tham vấn Hướng nghiệp phát triển năng lực chuyên môn cho sinh viên để hỗ trợ đắc lực cho thân chủ một cách hiệu quả trong việc khám phá, lựa chọn và phát triển nghề nghiệp.

*[https://tuyensinh.hoasen.edu.vn/chuong-trinh-dao-tao/dai-hoc/
nganh-tam-ly-hoc](https://tuyensinh.hoasen.edu.vn/chuong-trinh-dao-tao/dai-hoc/nganh-tam-ly-hoc)*

- 3. Đại học Sư phạm Hà Nội** triển khai giảng dạy hướng nghiệp qua các môn học cụ thể cho sinh viên:

- © **Ngành Tâm lý – Giáo dục** qua môn học Giáo dục Hướng nghiệp;
- © **Ngành Tâm lý học đường** qua các môn Nhập môn tư vấn và tham vấn hướng nghiệp; Tư vấn, tham vấn Hướng nghiệp bậc trung học và đại học.

<http://tuyensinh.hnue.edu.vn/khung-chuong-trinh/p/khung-chuong-trinh-chuyen-nganh-su-pham-tam-ly-giao-duc-121>

PHẦN 3

Hành trình sắp tới của Hướng nghiệp Sông An

Biên soạn: Phoenix Ho

Cùng dòng chảy với chính sách của chính phủ...

Ngày 14/5/2018, Thủ tướng chính phủ đã phê duyệt đề án “Giáo dục hướng nghiệp và định hướng phân luồng học sinh trong giáo dục phổ thông giai đoạn 2018-2025” theo quyết định số 522/QĐ-TTg. Mục tiêu của đề án đó là tạo bước đột phá về chất lượng giáo dục hướng nghiệp trong giáo dục phổ thông, góp phần chuyển biến mạnh mẽ công tác phân luồng học sinh sau trung học cơ sở và trung học phổ thông vào học các trình độ giáo dục nghề nghiệp phù hợp với yêu cầu phát triển kinh tế – xã hội của đất nước và địa phương, đáp ứng nhu cầu nâng cao chất lượng đào tạo nguồn nhân lực quốc gia, hội nhập quốc tế và khu vực. Việc xây dựng chương trình giáo dục – tư vấn hướng nghiệp và đào tạo đội ngũ chuyên môn ngày càng được chú trọng tại bậc trung THPT với mục tiêu đồng hành cùng ban lãnh đạo nhà trường, thầy cô giáo, cha mẹ và học sinh trong việc chọn lựa ngành học và nghề nghiệp tương lai.

Theo văn bản “Hoạt động trải nghiệm – Hoạt động trải nghiệm, hướng nghiệp” (Ban hành kèm theo Thông tư số 32/2018/TT-BGDĐT ngày 26 tháng 12 năm 2018 của Bộ trưởng Bộ Giáo dục và Đào tạo), các hoạt động hướng nghiệp song hành với các hoạt động giáo dục phổ thông, trong đó hoạt động hướng nghiệp chiếm 30% tổng thời lượng các hoạt động trong bậc trung học và phổ thông. Đây là một trong những cơ sở quan trọng bên cạnh các tiêu chuẩn quốc tế để Sông An căn cứ vào trong quá trình thiết kế các chương trình giáo dục – tư vấn hướng nghiệp tương thích với chương trình sách giáo khoa của Bộ Giáo dục và Đào tạo. Thêm vào đó, theo Thông tư số 31/2017/TT-BGDĐT do Bộ Giáo dục và Đào tạo ban hành ngày 18 tháng 12 năm 2017, văn bản thể hiện yêu cầu nhà trường phải có nhân sự hỗ trợ các công tác tư vấn tâm lý cho học sinh qua các hoạt động như nói chuyện chuyên đề, cung cấp thông tin hữu ích, tư vấn/tham vấn cá nhân, đồng hành cùng cha mẹ.

Là một **doanh nghiệp xã hội** tiên phong trong việc đào tạo chuyên viên/giáo viên hướng nghiệp và hỗ trợ cha mẹ đồng hành với các em học sinh, sinh viên trên khắp Việt Nam, định hướng này càng tiếp thêm cho **Hướng nghiệp Sông An** quyết tâm phối hợp với các đối tác giáo dục nhằm lan tỏa chương trình đào tạo giáo viên hướng nghiệp đến khắp các vùng miền trên cả nước, cũng như góp phần phát triển cộng đồng hướng nghiệp dành cho các thầy cô để mỗi trường/đơn vị giáo dục có thể tự đứng vững trên đôi chân của mình khi cung cấp các chương trình giáo dục – tư vấn hướng nghiệp cho các em học sinh và sinh viên.

Xem thêm hành trình của Sông An tại:

<https://huongnghiepsongan.com/hanh-trinh/>.

LỜI MỜI KẾT NỐI

Biên soạn: Phoenix Ho

Nhìn lại hành trình của lĩnh vực giáo dục và tư vấn phát triển nghề nghiệp từ những ngày đầu cho đến nay, Việt Nam chúng ta còn khá non trẻ so với các bạn trong khu vực và trên thế giới. Nhận biết được điều này, chúng ta lại càng phải cẩn trọng và can đảm hơn trong hành trình phía trước với nhiều cơ hội và thách thức đi kèm.

- ☉ Cơ hội: lĩnh vực hướng nghiệp tại Việt Nam ngày càng nhận được nhiều sự quan tâm từ chính phủ, các trường đại học và các đơn vị đào tạo, các trường phổ thông trung học, các đơn vị truyền thông và đối tượng thụ hưởng là học sinh, sinh viên và cha mẹ học sinh.
- ☉ Thách thức: lĩnh vực hướng nghiệp tại Việt Nam chưa có tiêu chuẩn hành nghề, chưa được công nhận như một ngành nghề độc lập, chưa có sự hiện diện của hội nghề nghiệp quốc gia.

Trong vai trò của một doanh nghiệp xã hội dẫn thân trong lĩnh vực phát triển nghề nghiệp, Hướng nghiệp Sông An mong đợi những ai có quan tâm đến hướng nghiệp:

1. Cùng đồng hành với Sông An trong hành trình hướng đến mục tiêu chuẩn hóa ngành nghề, mà bước đầu tiên là xây dựng khung năng lực cho chuyên viên hướng nghiệp tại Việt Nam.
2. Tự chịu trách nhiệm cho sự phát triển năng lực hành nghề của bản thân bằng cách thiết kế lộ trình học, tự học hiệu quả và lâu bền theo các yêu cầu chung của quốc tế, mà bước đầu tiên là tham khảo lộ trình phát triển của chuyên viên tư vấn và giáo dục hướng nghiệp mà Sông An đã viết cho cộng đồng chuyên viên hướng nghiệp.

3. Kiên quyết giữ vững đạo đức hành nghề trong suốt quá trình làm việc cùng thân chủ và đồng nghiệp bằng cách tuân thủ bộ đạo đức hành nghề mà Sông An ban hành.

Ngạn ngữ Châu Phi có câu nói, “Nếu bạn muốn đi nhanh, hãy đi một mình. Nếu bạn muốn đi xa, hãy đi cùng nhau.” Mong rằng càng ngày càng có nhiều người chung bước cùng chúng ta trong hành trình ý nghĩa này.

Ghi chú của học viên:

○ _____

○ _____

○ _____

○ _____

○ _____

○ _____

○ _____

○ _____

○ _____

○ _____

Tài liệu tham khảo

- » Chỉ thị số 33/2003/CT-BGDĐT về việc tăng cường giáo dục hướng nghiệp cho học sinh phổ thông/ Bộ Giáo dục và đào tạo
- » MOE-VN (2017). Để giáo dục hướng nghiệp và phân luồng học sinh hiệu quả
- » Hoạt động trải nghiệm hướng nghiệp
<https://sachdientu.sachthietbigiaoduc.vn/>

- » Tổ chức Hợp tác Phát triển và Hỗ trợ kỹ thuật vùng Flamang, vương quốc Bỉ – VVOB – <https://vietnam.vvob.org/vi/home>
- » Thông tư số 32/2018/TT-BGDĐT ngày 26 tháng 12 năm 2018 của Bộ trưởng Bộ Giáo dục và Đào tạo ban hành Chương trình giáo dục phổ thông
- » Thông tư số 31/2017/TT-BGDĐT do Bộ Giáo dục và Đào tạo ban hành ngày 18 tháng 12 năm 2017 ban hành thông tư hướng dẫn thực hiện công tác tư vấn tâm lý cho học sinh trong trường phổ thông